

Stáří má už jenom vzpomínky!

Jednu z mého ranného dětství mám v živé paměti. Šly jsme s maminkou na jarmark. Bylo to nějak na konci října, protože se začaly lehounce snášet sněhové vločky. Potkaly jsme paní, která vedla chlapečka Ládička, a ten si nesl obdivuhodnou hračku. Na kulaté podložce stály v kruhu slepičky. Každá měla od hlavičky provázek, protažený dírkou dospodu; tam byly provázky spojeny, a když se za ně zatahalo, tak slepičky „zobaly“. Bylo to moc pěkné, ale pro mě nedostupné. A

ten chlapeček se stal doktorem. Jeho jméno dr. Ladislav Drlík.

Co bylo na jarmarku v boudách to mě nezajímalo, těšila jsem se, co tam bude pro mě. A bylo! To ještě nebyla hasičská zbrojnice u kaple. Byl tam pěkný plácek a na něm bylo rozložené nádobí, hliněné, nebo spíš kameninové. Hrnce na mléko, čepáky na smetanu, džbány, bábovkové formy. Maminka mi koupila misečku, baculatý hrníček s oušky a bábovičku. V té se mohlo péct v opravdové troubě. Dlouho jsem ty poklady opatrovala. Tehdy nebylo tolik hraček jako dnes. Bylo zvykem rozbité nádobí házet do potoka a voda ho odnesla – zadarmo. My jsme ty malované střepy sbíraly a měly jsme „krásné nádobí“ na buchtu z písku. Stačila naše fantasie k tomu, abychom byly princezny, nebo víly, třeba bosé. Panenky se šily doma, jen se koupila plechová hlavička, ta se pěkně přišila na tělíčko, které se vyplnilo třeba pilinami.

Měla jsem takovou jedinou, tváře už měla do černa otlučené, jedno oko vyškrábnuté, hlavu puklou, chudinku, ale pořád to byla má milá panenka. Gumový míč to byl přepych. Klukům stačila na „pucku“ vykartáčovaná dobytčí srst, tu k sobě lepili, až to mělo patřičnou velikost a docela dobře se s ní házelo, jenom že neodsakovala.

Ale přece jsem měla jednu krásnou hračku. To bylo tak. Tatínek měl nějakou práci od řemesla v Jihlavě a vzal mě sebou. Ráno jsme ještě za tmy šli k panu Leopoldu Novotnému, on jezdil jako povozník, ledacos lidem vyřizoval a přivážel. Do vozu zapřahal muly. Mě uložili do sena a já spala. Když jsem za svítání procitla, byla jsem udivena, že vidím krásnou modrou klenbu nad námi. V Jihlavě se mluvilo převážně německy. Tatínek uměl dobře německy. Tehdy tovaryši chodili na zkušenou – na vandr, jak se říkalo, hlavně do Vídně, ale Rakousko Uhersko bylo veliké, říkali o Slavonii.

Co Čech, to muzikant. Nástroje nosili sebou, hlavně klarinet nebo trubku. Jak někde zahráli, hned dostali napít, najíst nebo nějaký krejcar. Rádi jsme poslouchali, co všechno zažili a také, co prováděli.

A tak ta paní, co jsme u ní v Jihlavě byli, ta mi dala vážky ze žlutého plíšku, byly jako zlaté, to byla krása a veliká radost.

V té době ještě dovážel poštu modrý poštovský vozík. Na kozlíku sedával starší pán, aspoň podle mého tehdejšího soudu, myslím si, že to byl starý pan Vašíček. Listonošem byl p. Toufar, který bydlel u Zdarsáku. Také ponocný oznamoval v noci troubením hodiny. Když šel podél potoka a blížil se k faře, vždycky spustil „hút, hút“. Později už měli jenom píšťaly. A mívali lucerny. Když ještě nebyla v obci zavedená elektřina a nesvítil měsíc, stávalo se, že lidé do sebe potmě vrazili, někdy z toho byl výbuch smíchu, ale také hubování.

První a nejbližší pouť z jara byla ve Studnicích. Byla tam vyšlapaná pěšina hned za humny, šikmo přes všechna pole až k lesu, takže to bylo poměrně blízko. Neměly jsme tam chybět se sestřenkou.

První prodejce hned na kraji Studnic byl známý kamenický občan p. Neruda – Krupa. Nevím proč to druhé jméno. Měl krámk u Navrkalů v přízemí u potoka. Prodával různé sladkosti, mejdlíčka a podobně. Na té pouti měl před sebou lavičku a na ní už připraveny skleničky s jakousi žlutou a oranžovou tekutinou. To jsme si hned koupily za 20 h. Mělo to prapodivnou chuť, ale děcka mají kachní žaludek. Ještě měl soudek s kvašenými okurkami. Ty byly pěkně bachraté a voněly. Daly jsme si každá jednu a p. Neruda, dobrák, ještě nabral láku, to jsme se tedy posilnily. Ještě, že cesta zpátky byla lesem.

Nakupovat jsem chodila do Zádruhy, tak se jmenovala první prodejna u Tomášků. To byly potraviny. Ale já jsem chodila k Fikarom (potom u Klimešů). Tatínek k řemeslu potřeboval kliš, to byly průsvitné tabulky, terpentýn, šelak a podobně, také hřebíky.

Vždycky jsem se se zalíbením dívala u Heřmanova domu, jak mají obdélníkovými, kamennými dlaždicemi vyznačený chodník. To jsme schválně po nich chodili. A před ním rostla řada akátů, v létě krásně zelených, dokulata zastříhaných. Bylo to moc pěkné.

Vedle pošty měly obchůdek slečny Saxovy. Byly to takové tiché, jemné ženy. Prodávaly krajky, knoflíky a podobně. Také z nějakých port šily klobouky. Holky měly bílé nebo vůbec světlé, proč zrovna já jsem měla sytě modrý s kyticí rudých máků! Sváteční šaty jsem měla zelené, a protože nám v kreslení bylo řečeno, že zelená se s modrou nesaší, nechtěla jsem ho nosit, ale musela. Jednou mi jeden kluk s posměchem plácl rukou na hlavu, a bylo po fazoně.

Jednou jsem našla na půdě růžový čepec. Byl už bez ozdob, uvnitř vatovaný, měl kulovitý tvar, aby dobře přilehl k čelu a tvářím, a měl velmi široký límec, který kryl pěkně ramena. Byl velice teplý. Ta byla dobře zaopatřená proti zimě. A nosily se vlňáky, byly také teplé ale nepraktické. Musely se přidržovat.

Na střevíce se dávaly kovové podkůvky a špičky, aby se brzy neokopaly. A také se s nimi dobře „kočírovalo“ na saních.

V létě bylo hej, chodili jsme bosí, čvachtali se v potoku. U Novákova plotu, v potoku, stála hruška. Měla silný kmen a byla velmi vysoká. V dětských očích obrovská. Říkalo se jí kapalka. Měla malé kulaté hruštičky na dlouhé stopce. Ty postupně padaly do vody a my je sbírali. Když byly pěkně dorůžova rozmočené, tak byly „móc dobré“.

Mezi Zelinkovou a Balvířovou stodolou byla ulička. Tam jsme pobíhali a vzpomínám, než stavěl p. Václav Čáp (V Kvelbíku) ten vysoký dům, že tam stála

chalupa s černou střechou. Říkalo se tam „Mašterovi u kádě“. Podle maminky tam stávala kád' na vodu. Byla dřevěná. Asi to byl zdroj pitné vody. Tak jako kašny na městečku, podle staré fotky kryté prkny. Veškerá voda pro domácnost i pro dobytek se musela nanosít na zádech v putnách s popruhy, tak zvaných pantovnicích. Od kašny na dolní stranu městečka byl svah, a jak říkala babička i její sestra, nosili se dřeváky a nejhorší bylo, když nohy podjely a voda byla na zádech. Babička také vzpomínala, že v neděli se k večeři vařila mrkev, jinde zelí, nebo zelí z řepy. Bílá řepa byla chutná, tu jsme křoupali syrovou. To prý ještě jako děvčata si navzájem chodily ochutnávat a vyměňovat. U kašen jistě také dobře fungovalo zpravodajství.

Když jsme byli schopni, museli jsme pomáhat na poli i doma. Když se sváželo obilí, sedali jsme s bráškou na fůře a u tvrze jsme se postavili, krávy jely pomalu, a my jsme sahalí na starou bránu.

Čtvrtky byly volné, a to se obvykla mlátilo. Někdo musel přihazovat snopky k mlátičce a jiný honil krávy na „rajčůře“. Mlátička měla pohon „kcheplem“. Žentourem. Honit dobytek pořád dokola, to bylo to nejhorší. Kravičkám se nechtělo, poháněči také ne, a ze stodoly se často ozývalo vijé, vijé, a svačina k nedočkání.

Pak už přišly benzinové motory, to už bylo lepší. Ale přesto se ještě ozývaly cepy. To bylo potřeba na pěknou dlouhou slámu na povřísla. Ve žních se do nich vázal oves a ječmen.

Také jsme měli cepy. Ale já věřím, že mi vždycky dali ten nejhorší. Nemohla jsem se s ním nikterak shodnout. Schválně se mi kroutil nad hlavou na všechny strany, jenom ne pěkně dokola jako ostatní cepy. Ani pár pohlavků, které mi tatínek vlepil, nepomohlo. Ono se to muselo umět. Začal vždycky jeden, ostatní postupně vpadali, aby to bylo pěkně v rytmu. Jako když se říká (pěkně ve čtveřici): „Snop na patře, shod' ho bratře, shod' ho dolů, na stodolu“.

Babička se smávala, že když jich mlátilo pět, tak že to znělo jako když se říká: „Buchty do pekárny, buchty do pekárny“.

Potom nějaký šikula vymyslel cepovku. A pan Emil Čáp (Na Place u Moláků) ji vyrobil také. Měla tři dřevěné, hranaté, dosti dlouhé trámky, ty se postupně zvedaly a dělaly velký rámus.

Musím to už skončit. Třeba zase jindy. Ještě by bylo o čem psát!

R.J., 2003